

Kirsi SALONEN – Jussi HANSKA, *Entering a Clerical Career at the Roman Curia, 1458-1471*, Ashgate, Farnham 2013

295 s., ISBN 978-1-4094-2839-8

Výzkum ve vatikánském archivu se vždy dělil na dva hlavní proudy. Tradičně je kladen důraz na národní zájem jednotlivých historiků a historických ústavů, které jsou v Římě přítomny. Stále častěji se ale objevují i studie, které se nezaměřují pouze na výběr záznamů vztažených k jednotlivým zemím, nýbrž na popsání systému fungování papežské kurie jako celku. Takovou je i recenzovaná kniha, jejímiž autory jsou Kirsi Salonen, uznávaná odbornice na papežskou penitenciarii a římskou rotu, a Jussi Hanska, jenž se věnuje náboženským dějinám pozdního středověku s důrazem na kazatelství. Oba pocházejí z Finska, zaměřují se ovšem na obecnou problematiku papežské kurie. Jak název napovídá, jejich kniha se soustředí nejen na vnitřní fungování kurie v jednotlivých úřadech, ale také na přesah těchto úřadů, které tolik ovlivňovaly církevní a náboženskou situaci v jednotlivých diecézích západního křesťanstva.

Ačkoli hned první věty knihy znějí poněkud apologeticky, neboť odkazují na stále rozšířené stereotypy o úpadku církve, k němuž přispívala na konci středověku především nedůvěryhodná a zhyralá papežská kurie, uvádějí legitimní výzkumný záměr zjistit právě na základě kuriálních pramenů, jakým způsobem se postupovalo při svěcení kněží u kurie a jestli je možné vysledovat nedbalost, jež by zmíněné stereotypní představy potvrzovala. Studie se tedy ve své celistvosti zaměřuje na diecézní kněze, kteří byli svěceni u papežské kurie, tedy nestandardně, neboť ustáleným postupem bylo svěcení diecézním biskupem. Úvod stručně představuje problematiku kněžského svěcení, přičemž klade důraz na kanonické právo, zvláště na důležité změny zachycené v konstituci Pia II. *Cum ex sacrorum* (1461), která se pokoušela uvést do pořádku nepravosti při svěcení, a na legální možnosti obejít požadavků kanonického práva. V tomto ohledu je úvod přímo navázaný na vlastní výzkum představený v obou následujících pasážích knihy, neboť zde právě tkví nejvýraznější přínos této studie.

V první půli knihy se Kirsi Salonen soustředí především na otázky spojené s dispensemi a absolucemi, které mohla poskytovat papežská penitenciarie a umožnit tak svěcení těm, kteří podle kanonického práva svěcení dosáhnout nemohli, nebo jej dosáhli neprávem; v druhé půli pak Jussi Hanska studuje možnosti samotného

svěcení u kurie, které je registrováno u papežské komory v *Libri formatarum*. Obě části přinášejí detailní analýzu pramenů. Ty poskytují pouze základní informace o jednotlivcích, ve svém objemu však mohou být využity pro různé statistické analýzy, jež umožňují nahlédnout do fungování pozdně středověké církve. Geografické rozložení žádostí v obou analýzách potvrzuje, že šlo především o západní Evropu, jejíž obyvatelé žádali o dispensy v případech ilegitimity. Žádosti o dispenze pro získání více beneficií pocházely z těch nejbohatších diecézí. To dokazuje především dobrou obeznámenost s církevními předpisy, ale také ekonomické možnosti různých regionů. I když většina případů žádostí o dispensy ilegitimity pochází z oblastí Porýní, Nizozemí a severní Francie, severního Španělska a jižního Německa, celkem je zastoupeno 353 diecézí, což dokazuje i skutečnost, že církevní předpisy a fungování papežských institucí pro získávání dispensy vešly ve známost po celém západním křesťanstvu. Další analýzy odhalují alespoň částečně sociální zázemí žadatelů, jejich postavení v rámci světské i církevní společnosti a podobně. V tomto ohledu je především zajímavé sledovat v případě svěcení u papežské kurie, kdo svěcenci byli a jaký byl jejich vztah ke kurii; v případě žádostí o dispenze u penitenciarie je zase možno sledovat, co vlastně uchazeči požadovali, jaké typy dispensy byly nejvíce udělovány a jaké byly jejich kano-nickoprávní souvislosti. Obě části knihy se také zaměřují na vlastní průběh procesu jak u penitenciarie, tak svěcení u kurie: které osoby se těmto záležitostem věnovaly či kde a kdy se svěcení odehrávala.

Závěrem je třeba vyzdvihnout, že i když se studie jasně rozpadá do dvou částí a i když je někdy až příliš detailní, odpovědi na původní otázky jsou znovu zdůrazněny. Starší názory Denyse Haye či Francise Rappa nejsou v kontextu těchto pramenů obhajitelné. Svěcení u kurie například podle těchto pramenů nemohla být pouze způsobem, jak obejít systém kontroly v rámci diecéze a jak si zakoupit kněžské svěcení. Prameny dokládají, že systém kontroly vzdělání a nezbytných znalostí probíhal stejně u kurie jako jinde v rámci diecézních církví.

Kniha *Entering a Clerical Career at the Roman Curia* poskytuje především detailní analýzy systému papežské kurie, který zasahoval do svěcení kněží. Detailní pramenná studie finských historiků přináší nejen obohacení vědění o pozdně středověké církvi, ale také upravení tradovaných stereotypů o renesančním papežství.